

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM OPERAČNÍHO A BOJOVÉHO POUŽITÍ LETECTVA

Při úvahách k některým otázkám operačního a bojového použití frontového a vojskového letectva v další perspektivě — nejbližších 15 až 20 letech lze vycházet:

- ze stupňujících se příprav světového imperialismu na přímou vojenskou konfrontaci,
- z prognóz výstavby ozbrojených sil NATO, s tím spojených zásad a způsobů zahájení agrese a vedení války proti státům Varšavské smlouvy na Evropském válečném poli,
- z analýzy současného stavu operačního a bojového použití frontového a vojskového letectva, z prognóz jeho možné výstavby a rozvoje operačního umění a taktiky letectva.

Jednou ze základních otázek, která ovlivní bezprostředně způsoby operačního a bojového použití letectva, bude využití **obecných vědeckých poznatků ke zdokonalování letecké techniky**. Protože rozvoj takových oborů jako jsou radioelektronika, laserová technika, nové materiály pro konstrukci motorů a draků letadel, výpočetní miniaturizovaná technika, integrace systémů řízení a kontroly a jejich automatizace, aerodynamika, robotika, ergonomika atd. umožní projektování, vývoj a výrobu letounů s podstatně lepšími parametry a zcela nových konstrukcí. Obecně lze říci, že v důsledku rozvoje uvedených oborů se otevírají cesty ke snížení čelního odporu letounů, k integraci draku a hnacích jednotek s vysokými výkony, což umožní spolu s novými materiály dosahování rychlostí až do 4 M a u supersonických letounů až 12 M. Zároveň se zvýší i dostupy až na 30 000 m a únosnosti budou o 30 až 50 % větší. Vývoj výpočetní techniky zabezpečí instalování na palubu letounů přesných zařízení pro navigaci, velení a navedení. Dále spolu s laserovou technikou pak bude možné používat i prostředky ničení s velkou přesností proti pozemním a vzdušným cílům nejen na vzdálenosti do 40 km, ale i na velké vzdálenosti (100 až 600 km).

Ergonomie nám vytváří předpoklady k vysoké spolehlivosti letecké techniky, podstatně zrychlí funkční činnost osádek a přitom z velké části vyloučí jejich subjektivní rozhodování, chybnou činnost a omyly. Také můžeme očekávat, že v důsledku vysokých výkonů leteckých motorů, integrace draku a motoru budou okolo roku 2000 vyráběny letouny s velmi krátkým, téměř kolmým vzletem a přistáním. To všechno bude představovat výrazný vývojový skok v letecké technice, zejména z hlediska zbrazení letectva závislosti na dlouhých, pevných vzletových a přistávacích drahách (letištích). Ty představují dnes velkoplošné objekty o rozloze 4 až 10 km², které nelze utajit a u kterých je i maskování nemožné nebo v nejlepším případě hodně problematické. Intenzivní práce probíhají v oblasti snížení odrazové plochy letadel a zabezpečení jejich **nezjistitelnosti** radiotechnickými prostředky a **nezaručitelnosti** prostředky radioelektronického boje. Tyto velmi kusé uvedené skutečnosti se postupně projeví i u letounů frontového a vojskového letectva.

V perspektivě 15 až 20 let, i když budou dožívat některé dnes vyráběné typy letounů, můžeme očekávat u frontového letectva především tyto změny:

Frontové úderné letectvo, tj. **bombardovací, stíhací bombardovací a bitevní** bude v jaderné válce spolu s raketovým vojskem tvořit hlavní údernou sílu. Ve válce bez použití jaderných zbraní zůstane i nadále jediným prostředkem ničení nepřítelů v celé taktické hloubce jeho sestavy.

Bombardovací a stíhací bombardovací letectvo bude vyzbrojeno nebo se bude přezbrojovat na nadzvukové letouny s rychlostí 2 až 5 M, s možností krátkého startu, vedení bojové činnosti od přízemních až po stratosférické výšky a s únosností o 30 až 50 % vyšší. Bude vybaveno automatickými systémy navigace, velení a navedení, účinnými prostředky radioelektronického boje a vysocí přesnými zaměřovači pro použití zbraňových systémů. Nové prostředky ničení, především řízené rakety a pumy, bude možné použít proti pozemním cílům na vzdálenosti 200 i více km od cíle (při jejich automatickém odpálení a navedení).

Bitevní letouny zůstanou i nadále podzvukové, s vysokou schopností manévrování, budou mít účinnější výzbroj, malou radiolokační a tepelnou kontrastnost a počítá se, že budou vybaveny prostředky, které zabezpečí automatické kopírování terénu při letu v přízemních výškách a přesné použití prostředků ničení.

Stíhací letectvo si zachová svou úlohu jak v systému PVO fronty, tak i z hlediska úkolů při zabezpečování jiných druhů letectva. Zvýšené požadavky na něj budou kladeny zejména při ničení vzdušných cílů na velkých vzdálenostech před bráněnými objekty (linií fronty) v důsledku možnosti úderného letectva nepřítelů používat prostředky ničení odpalované z letounů z velké dálky (až 300 km). Dalším vážným úkolem stíhacího letectva zůstane ničení vojskového letectva nepřítelů, převážně vrtulníků a bezpilotních prostředků, tedy pomalu a nízkou letící cílů. Z hlediska výzbroje stíhacího letectva zůstane klasický proudový stíhací letoun, i když i se zvýšenými parametry, nebude splňovat požadavky na plnění všech požadovaných úkolů. Jako žádoucí se jeví vývoj těžšího typu stíhacího letounu, který by ničení vzdušných cílů uskutečňoval zcela novým způsobem a měl by být vybaven větším počtem řízených raket vzduch — vzduch s možností jejich odpálení na vzdálenosti ne menší než 200 km a radiotechnickými prostředky pro zjišťování, vedení a automatické vyhodnocování nepřátelských prostředků vzdušného napadení. V podstatě půjde

o odpalovací zařízení protiletadlových raketových prostředků ze vzduchu. Ničení pomalých a nízko letících cílů (jejich velký počet v armádách NATO) si vyžadá začlenit do stíhacích pluků podzvukové stíhací letouny s velkým rozpětím rychlostí (200 až 1000 km · h⁻¹), vysokou manévrovostí, s možností automaticky řízeného letu v přízemních výškách a vybavených přesnými prostředky ničení s jejich použitím na krátké i větší vzdálenosti.

Průzkumné letectvo bude vyvíjeno z hlediska stále vyšších nároků na hloubku vedení vzdušného průzkumu, rychlé a spolehlivé předávání získávaných zpráv a s možností vést všechny druhy průzkumu (vizuální, fotografický, infračervený, radioelektronický). Průzkumné letectvo v jednotlivých obdobích operací zůstane v mnoha směrech základním a jediným prostředkem průzkumu.

Vzroste i úloha **vojskového letectva** především jako vysoce účinného manévrovacího úderného prostředku, schopného ničit malorozměrné, pohyblivé a obrněné cíle, získávat zprávy z bojiště, přepravovat vojska a materiál, řídit palby dělostřelectva a plnit celou řadu speciálních úkolů. U bojových vrtulníků se zvýší počet prostředků ničení, zvláště řízených raket s automatickým odpálením a navedením na větší vzdálenosti (20 až 30 km). Zvýší se přepravní kapacity, což umožní vyšší výkony motorů i konstrukce draků. Lze předpokládat, že v zájmu rychlého manévru nahradí vrtulníky z části pozemní dopravní prostředky důležitých zbraňových systémů a zbraní (raketových, dělostřeleckých, protitankových) a zbaví je tak závislosti na pozemních komunikacích.

Složení frontového letectva co do jeho druhů a počtů se sice nebude příliš lišit od současného stavu, jeho bojové možnosti se však zvýší výrazně, a to nejen v důsledku zdokonalení letecké techniky, ale i v souvislosti s dořešením dalších otázek. Jednou z nich je otázka lidského činitele, která spočívá v psychologických a fyzických možnostech osádek letounů (uskutečnit omezený počet bojových vzletů během určité doby). Za maximální počet se dnes i v další perspektivě u všech druhů bojového letectva považují 3 vzlety na osádku za 24 hodin, 10 vzletů za 7 dnů a 30 vzletů za měsíci bojové činnosti. Rozdíly mezi možnostmi letecké techniky, která umožňuje uskutečnit až 6 vzletů během jednoho dne, a možnostmi osádek je řešitelná a také se řeší zvýšením počtu osádek v leteckých útvech a jednotkách. Za optimální hranici se považují dvě osádky na letoun. To přináší určité složitosti a náročnost především z hlediska výcviku a spotřeby hlavních druhů leteckého materiálu (LPH, letecká munice atd.). V souvislosti s tím se vytvoří předpoklady pro zvýšení celkového bojového úsilí letectva ve frontové operaci z dnešních 20 až 25 vzletů na letoun na 30 až 35 vzletů u frontového letectva a na 40 vzletů u vojskového letectva.

Význam a důležitost vojskového letectva si vynutí ale i jeho další početní růst, a to až na dvojnásobek dnešních stavů.

Úkoly frontového a vojskového letectva ve frontových operacích se co do obsahu a cílů v další perspektivě zásadněji nezmění. Nové prvky bojového použití letectva lze očekávat jako důsledek rozvoje operačního umění a taktiky letectva i jako důsledek předpokládaných změn u vojsk NATO v nejširším slova smyslu, např. v možnostech zahájení války, změny v jaderném vyzbrojování i v konvenčních zbraňových systémech, v uskupení vojsk, ve způsobech jejich bojového použití atd.

Možnosti vojsk NATO k zahájení agrese se zvýší, a to jak z hlediska raketového jaderného potenciálu, tak i z hlediska zahájení války konvenčními

prostředky ničení. Hlavní opatření nepřítele budou podřízena ke zdokonalení způsobů zahájení války bez dalších příprav. Tato skutečnost bude z naší strany klást nové požadavky na okamžitý přechod vojsk z mírového stavu na válečný, což si vynutí další **zkvalitnění bojové pohotovosti**, a to u letectva a vojska PVO zvlášť. Jestliže doba letu prostředků vzdušného napadení nepřítele, tj. operace taktických raket, řízených střel s plochou dráhou letu a taktického letectva, **se pohybuje od odpálení (vzletu) do přeletu státní hranice 5 až 15 minut**, musí být za stejnou, resp. kratší dobu uskutečněna odpovídající protiopatření. Z hlediska frontového a vojskového letectva se zvýší požadavky na udržování odpovídajících sil a prostředků v trvalé pohotovosti k bojové činnosti. Orgány a místa velení letectva budou muset být schopny kdykoli převzít velení a řízení svazků, útvarů a jednotek letectva v plném rozsahu. Zvýší se nároky na mobilizační pohotovost, kde bude nutné za hlavní považovat variantu nejnepríznivější, tj. že mobilizační opatření se uskuteční současně se zahájením agrese nepřítele.

Vzdušná agrese bude ze strany vojsk NATO uskutečněna nejpravděpodobněji formou útočné vzdušné operace, s hromadným použitím prostředků vzdušného napadení v prvním a dalších úderech za rozsáhlého použití prostředků REB. Hlavním úkolem letectva za takovéto situace bude zúčastnit se společně s vojskem PVOS a vojskem PVO frontu, raketovým vojskem a letectvem sousedů při odražení vzdušného nepřítele a rovněž se zúčastnit protivzdušné operace v rámci válčiště. Od okamžiku zahájení agrese se rozhoduje o získání **operační a strategické nadvlády ve vzduchu**, která rozhodujícím způsobem ovlivní vývoj operací a bojů pozemních vojsk. Proto splnění cílů protivzdušné operace v nejkratší době a přechod do vzdušné operace k rozbití raketového jaderného a leteckého uskupení nepřítele budou hlavními způsoby k získání nadvlády ve vzduchu v rámci celého válčiště.

Bojová činnost letectva musí být v prvních hodinách a dnech války vedena bez ohledu na vývoj pozemní situace aktivně a intenzivně s využitím maximálně možného bojového úsilí. V souvislosti s tím se též zvýší význam hromadné činnosti letectva, jako nejúčinnějšího způsobu jeho použití v rozhodujících obdobích frontové i strategické operace na válčišti. Proto vzdušné operace jako nejvýhodnější forma hromadného použití letectva podle jednotného zámyslu v rámci válčiště se povedou nejen s cílem získání nadvlády ve vzduchu, ale i s jinými cíli, jako např.:

- zničení operačních a strategických záloh,
- zmaření přeprav vojsk NATO na Evropské válčiště zvláště ze zámoří,
- narušení systému řízení státu a velení vojskům,
- vyřazení energetických zdrojů a rozrušení výrobních center válečné ekonomiky.

Rychlé zničení vojsk nepřítele po odražení agrese vyžaduje i likvidaci rozhodujících sil a prostředků do celé hloubky jejich sestavy. Hlavními metodami k dosažení tohoto cíle bude především **komplexní palebné ničení nepřítele** s důrazem na zničení cílů prvního pořadí. Tato skutečnost si vyžádá úzkou součinnost průzkumných palebných prostředků a průzkumných palebných kompletů dalekého a blízkého dosahu, se kterými bude frontové i vojskové letectvo plnit důležité úkoly.

Zvýší se význam přímé podpory vojsk, a to zvláště v souvislosti s průlomem obrany nepřítele, zabezpečením rychlého rozvíjení úspěchu a odražením ne-

přátelských protiúderů a protiztečí. Přímou leteckou podporu může neefektivněji uskutečňovat především bitevní letectvo a bojové vrtulníky.

Rychlé dosažení cílů frontových operací a působení na nepřítele do celé hloubky jeho sestavy zabezpečí, mimo jiné, zejména palebná činnost, vysoká manévrovost vojsk, zvláště široké použití vzdušných výsadek a speciálních úderných svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska přepravovaných do zájmových prostorů v hloubce obrany nepřítele vzduchem. Takové použití pozemních vojsk a letectva chápeme dnes pod pojmem „**kombinované vzdušné a pozemní operace a boj**“. Jde v podstatě o nový způsob vedení bojové činnosti, který je velmi náročný jak z hlediska použití pozemních vojsk, tak i letectva. Předpokladem pro vedení kombinovaných vzdušných a pozemních operací (boje) bude hlavně překvapivost a vzdušná nadvláda, která umožní volnost jednání vlastního letectva a na minimum sníží možnosti nepřítele. Vedení kombinovaných vzdušných a pozemních operací (boje) si vyžádá značné prostředky pro přepravu vojsk vzduchem a jejich vysazení jak padákovým, tak i přistávacím způsobem. Podstatně se tedy zvýší požadavky na kapacity dopravního, dopravního výsadekového letectva a dopravní vrtulníky. Před ostatními druhy frontového letectva bude stát úkol účinné letecké podpory pozemních vojsk v hloubce teritoria nepřítele a jejich obrana před úderem prostředků vzdušného napadení.

Dynamika vedení operací, rychlé změny situace v důsledku velké úderné síly nepřátelského uskupení a vysoké manévrovací schopnosti budou vyžadovat soustavné sledování nepřítele a nepřetržité **získávání zpráv** z prostoru linie fronty i z operační hloubky. Větší bude tedy četnost letů průzkumného letectva, bezpilotních průzkumných prostředků i průzkumných vrtulníků. Z hlediska zpravodajského zabezpečení se zvýší požadavky na předání získaných zpráv v reálném čase, tj. jejich okamžité zpracování a předání určeným štábům. Proto nabude na významu i nová průzkumná technika, která umožní televizní přenos z paluby průzkumných letadel, zpracování výsledků fotografického průzkumu za letu i vizuálního průzkumu s jeho bezprostředním přenosem.

Změny, ke kterým dojde v bojovém použití letectva, budou mít vliv od samého počátku na odrazení agrese nepřítelem, dále na organizaci **velení a řízení frontového a vojskového letectva**, a to zvláště v:

- nepřetržitě pohotovosti orgánů a míst velení již v míru a jejich okamžitým přechodu z mírového stavu na válečný,
- zrychlení procesu hodnocení situace nepřítele i vlastních vojsk a příprave rozhodnutí velitelů,
- zabezpečení nepřetržitě součinnosti se vševojskovými štáby, druhy pozemních vojsk, vojskem PVOS, leteckými sousedy a mezi svazky a útvary letectva,
- zrychlení procesu předávání informací (rozkazů, nařízení, hlášení a dalších údajů) mezi nadřízenými, podřízenými a součinnostními orgány velení.

Tyto otázky je možné řešit pouze cestou postupného zavádění automatizační techniky a v souvislosti s tím se zavedou nové metody práce v leteckých štábech a upraví se též jejich organizační struktury.

Perspektivní způsoby operačního a bojového použití letectva se projeví ve všech druzích **operačního, bojového a speciálního zabezpečení**.

V inženýrském leteckém zabezpečení se zvýší nároky na přípravu letounů k bojovým úkolům při vysokém bojovém úsilí, v důležitých obdobích operace

se počítá až se šesti vzlety na letoun denně. Náročnost výroby perspektivních typů letounů vylučuje možnost doplňování ztrát letouny z výroby v tak krátkých časových lhůtách. První operace budou vedeny prakticky s mírovým letounovým parkem a proto se zvýší význam uskutečňování oprav poškozených letounů v polních podmínkách i v opravárenských závodech. Předpokladem pro rychlé opravy bude především agregátový způsob výměny poškozených částí letounů.

V materiálně technickém a týlovém zabezpečení bude charakteristická vysoká spotřeba všech hlavních druhů leteckého materiálu, zvláště letecké munice a leteckých pohonných hmot. Ve srovnání s dnešní spotřebou těchto prostředků bude okolo roku 2000 až o 80 % vyšší.

Dále se bude z hlediska bojového použití letectva zvyšovat význam **radioelektronického boje**. Ve frontovém i vojskovém letectvu budou prostředky REB začleněny do speciálních útvarů a jednotek a zároveň jimi budou vybaveny bojové letouny a vrtulníky. Dojde ke zrychlení procesu zjišťování polohy a typu zdroje elektromagnetického vyzařování pozemních i vzdušných radioelektronických prostředků a pomocí mikroprocesorů a počítačů se zvýší okamžitá využitelnost získaných údajů. Vlastní rušící prostředky budou pracovat relativně velmi přesně na základě selekce rušičů nepřítelů. Bude možné stanovit pořadí rušení jednotlivých objektů a jedním typem palubního rušiče rušit několik radioelektronických prostředků. Předpokládáme zavedení i nových pozemních a palubních protiradiolokačních řízených střel se širokým kmitočtovým pásmem, schopných působit i proti moderním radiolokačním prostředkům se skokovou změnou kmitočtu.

V letištním ženíjním zabezpečení se do roku 2000 příliš mnoho nezmění, i když očekáváme zasazení letounů s krátkým vzletem. Stále ještě většina bojových letounů bude vyžadovat pevné, dlouhé vzletové a přistávací dráhy, jejichž ochrana a obrana patří k nejsložitějším otázkám z hlediska zabezpečení.

Tímto článkem jsem chtěl alespoň ve stručnosti ukázat na další perspektivu frontového a vojskového letectva.

Je vcelku logické, že ke změnám operačního a bojového použití letectva v příštích 15 až 20 letech bude sice docházet postupně, ale již dnes je třeba v leteckých štábech brát tyto otázky v úvahu a podle daného časového období a konkrétních podmínek je perspektivně rozpracovávat jak v operační, tak i v taktické oblasti.